

Viorika Paser

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“
Vršac

Prikaz

IDENTIFIKACIJA MOTORIČKI DAROVITIH UČENIKA MLAĐEG ŠKOLSKOG UZRASTA

(Dr Nataša Sturza-Milić, IDENTIFIKACIJA MOTORIČKI DAROVITIH UČENIKA MLAĐEG ŠKOLSKOG UZRASTA, Vršac, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“, 2009, 297 str.)

Identifikacija motorički darovitih učenika mlađeg školskog uzrasta je doktorska disertacija profesorke Nataše Sturza-Milić, odbranjena prošle godine na Fakultetu sporta i fizičkog vaspitanja Univerziteta u Beogradu. To je istraživačka studija koja izražava ozbiljan napor da se skrene pažnja stručnoj, naučnoj, školskoj, pa i sportskoj javnosti, ako možemo da se tako izrazimo, na motoričku darovitost koja je manje posmatrana u raspravama o darovitosti, nego druge oblasti na koje se odnosi ovaj fenomen. U tom smislu, može se reći da je studija dr Nataše Sturza-Milić pionirski korak u posmatranju motoričke darovitosti u sklopu kompleksnosti ove pojave. Pokušaćemo da to dokažemo kratkim osvrtom na ovaj rad.

Teorijski okvir rada je veoma dobro osmišljen što je, svakako, bilo moguće na osnovu bogate bibliografije koju je dr Nataša Sturza-Milić koristila (296 bibliografskih jedinica). Dobra informisanost o teorijskim problemima u oblasti darovitosti omogućuje joj da se suvereno kreće kroz ovaj prostor od:

- prikaza i analize terminologije koja se odnosi na ovu oblast: darovitost, obdarenost, nadarenost, talenat,
- posmatranja odnosa između ovih termina, odnosno pojmova,
- određivanja motoričke darovitosti,
- sagledavanja mogućnosti identifikacije motoričke darovitosti,
- osvrta na dosadašnja istraživanja identifikacije motorički darovitih učenika,
- prepoznavanja darovitih od strane roditelja i učitelja,
- posmatranja integralnog razvoja deteta kao osnove za multivarijantno razumevanje motoričke darovitosti,
- do razjašnjavanja odnosa između morfoloških karakteristika, ranog motornog razvoja, intelektualnih sposobnosti i

interesovanja učenika s jedne strane, i motoričke darovitosti učenika s druge strane.

Posebnu pažnju Nataša Sturza-Milić posvećuje odnosu između *darovitosti* i *talenta* i konstatuje da neki autori prave jasnu distinkciju između navedenih fenomena smatrajući da darovitost ukazuje na potencijalne sposobnosti, a talentovanost na iskazane; drugi autori ne prave distinkciju između pojmova darovitost i talentovanost, već se po njima razlika između njih odnosi na stepen izraženosti darovitosti; brojni su i autori koji izjednačavaju ova dva pojma smatrajući da je opravdano da se o talentu razmišlja isto kao o darovitosti. Konstatujući da se termin darovitost više vezuje za akademske ekspresije darovitosti, posebno u obrazovnoj praksi, a da se pojam talenat pretežno vezuje za veštine (muzičke, likovne, pesničke, sportske i dr.), a obzirom da dilema vezana za odnos između navedenih termina još uvek nije rešena u literaturi, autor ovog rada prihvata shvatanje da je darovitost u osnovi svakog talenta i da talenat u bilo kojoj oblasti neće biti moguć ukoliko osoba nije darovita, odnosno, nema izražene sposobnosti.

Dr Nataša Sturza-Milić prihvata mišljenje onih autora koji smatraju da darovitost predstavlja određeni potencijal i da je neophodna podrška okruženja i aktivnost datog pojedinca da bi se taj potencijal manifestovao kao darovito ponašanje, odnosno, transformisao u darovito postignuće. Takođe, budući da se posmatra populacija učenika mlađeg školskog uzrasta u okviru fizičkog vaspitanja, autorka smatra da je za ovo istraživanje prihvatljiviji termin darovitost u odnosu na talenat.

Ukazujući na značaj sposobnosti u teorijama darovitosti, autorka naglašava *motoričke sposobnosti* (okretnost, preciznost, brzinu, gipkost, jačinu-silu, izdržljivost) kao osnovu *motoričke darovitosti*. Moramo priznati da se u koncepcijama darovitosti, bilo da se radi o onima koje se plasiraju na liniji multidarovitosti ili područno-specifične darovitosti, motoričkoj darovitosti (za koju se koriste različiti termini: psihomotorna, psihofizička, telesno-kinestetička, sportska i dr.) posvećuje manje prostora u odnosu na druge oblasti, što istraživačima može zadavati dosta problema u rasvetljavanju njene prirode. Analizirajući različita shvatanja, Nataša Sturza-Milić je sklopila prihvatljiv mozaik i kao osnovu za razumevanje motoričke darovitosti prihvatila shvatanje o *integralnom* razvoju deteta, zalažući se za posmatranje motoričke darovitosti u sklopu ostalih aspekata razvoja (kognitivnog, afektivnog, morfološkog i dr.). Zalažući se protiv marginalizacije motoričkog razvoja i motoričke darovitosti, ona ističe da se na ranim uzrastima deca najbolje izražavaju pokretom koji je bitan i za razvoj mišljenja. Takođe, autorka ističe da teorije integrisanog razvoja zastupaju tezu da fizičko, kognitivno, konativno i socijalno područje ne predstavljaju zasebne vrste razvoja, već čine organsko jedinstvo, te da bi istraživači trebalo da usmere svoju

pažnju više na ispitivanje *i n t e r a k c i j a* između razvojnih područja, nego na sama područja.

Drugi značajan pojam koji se razmatra u teorijskom okviru rada jeste *i d e n t i f i k a c i j a*, odnosno, prepoznavanje i otkrivanje darovitosti koja je uslovljena samim poimanjem darovitosti. Shodno tome, autorka izražava saglasnost sa onim autorima koji smatraju da će se identifikacijom tragati za odgovarajućim karakteristikama u zavisnosti od toga kako je darovitost određena, odnosno, definisana. Identifikacija je uslov za pružanje podrške darovitosti, ili, kako kaže autorka, prvi korak u radu sa darovitim. Ona mora biti *p r a v o v r e m e n a*, uz uvažavanje saznanja o „periodima osetljivosti“ (kritičnim, senzibilnim, senzitivnim) u razvoju, o kojima govore mnogi autori, i u vezi s tim, ukazuje se na činjenicu da se celokupan period školskog detinjstva može smatrati kao senzibilan period za razvoj kompleksa koordinacionih sposobnosti. Autorka posvećuje posebnu pažnju prikazivanju različitih pristupa identifikaciji darovitih koji podrazumevaju:

- primenu standardizovanih testova,
- sistematsko posmatranje,
- analizu rezultata potencijalno darovitih učenika,

i konstatuje da je identifikacija kontinuirani proces, budući da darovitost predstavlja čitav set razvojnih kapaciteta koji se mogu proveravati dok god traje proces sazrevanja.

Sledeći momenat koji treba markirati odnosi se na *m e t o d o l o g i j u* istraživanja. Rad je metodološki čisto postavljen, počev od formulisanja problema, predmeta, cilja i zadataka, preko formulisanja hipoteza i metoda, do plana istraživanja, određivanja uzorka, izbora tehnika i instrumenata istraživanja. Skiciraćemo jedan osvrt na pomenute elemente.

P r o b l e m istraživanja je motorička darovitost i identifikacija motorički darovitih učenika u okviru fizičkog vaspitanja. Nedovoljna istraženost i realna potreba zasnivanja teorijsko-empirijskog koncepta identifikacije motoričke darovitosti učenika mlađeg školskog uzrasta u okviru fizičkog vaspitanja, daje notu aktuelnosti izboru ovog problema. Mogućnost identifikacije motorički darovitih učenika mlađeg školskog uzrasta različitim tehnikama predstavlja *p r e d m e t* ovog istraživanja.

Istraživanje je imalo za *c i l j* da ispita međusobnu saglasnost različitih tehnika za identifikaciju potencijalno motorički darovitih učenika mlađeg školskog uzrasta, te da se posmatra povezanost motoričkog razvoja darovitih učenika i učenika za koje se pretpostavlja da nisu motorički daroviti sa morfološkim karakteristikama, karakteristikama ranog motornog razvoja, intelektualnim sposobnostima i interesovanjima prema fizičkoj aktivnosti.

Pošlo se od osnovne hipoteze da ne postoje značajne razlike u identifikaciji motorički darovitih učenika, kada je ova izvršena tehnikom motoričkog testiranja i tehnikom prepoznavanja od strane učitelja i roditelja.

Istraživanje je, prema rečima autora, bilo empirijskog, odnosno, primenjenog karaktera. Kao osnovna logičko-epistemološko-metodološka procedura dominirala je komparacija.

U z o r a k istraživanja je bio nameran i obuhvatao je 503 učenika IV razreda osnovnih škola u Vršcu, 22 učitelja i 503 roditelja.

Pored tehnika motoričkog testiranja, merenja morfoloških karakteristika, testiranja intelektualnih sposobnosti i anketiranja, primenjena je i tehnika prepoznavanja motoričke darovitosti od strane učitelja i roditelja. Kao instrumenti istraživanja korišćeni su: baterija od 14 motoričkih zadataka, opservacione skale za učitelje i roditelje, 9 morfoloških testova, Ravenove progresivne matrice u boji i protokol intervjua.

Kao posebnu vrednost ovog rada ističemo proveru metrijskih karakteristika baterije motoričkih zadataka za identifikaciju motorički darovitih učenika (diskriminativnost, pouzdanost, validnost) i opservacionih skala koje su koristili učitelji i roditelji za potrebe prepoznavanja potencijalno motorički darovitih učenika, što je novina u odnosu na pristup identifikaciji motoričke darovitosti na ovom uzrastu u drugim istraživanjima, kao i složene statističke procedure kojima su proveravane hipoteze. Mogli bismo zaključiti da je rad studiozno urađen i metodološki čisto postavljen. U nameri, da podstaknemo radoznalost za čitanje ove knjige pomenućemo samo nekoliko nalaza istraživanja:

1. Učitelji su od ukupnog broja potencijalno motorički darovitih učenika (identifikovanih tehnikom motoričkog testiranja) uspešno prepoznali 55,2% učenika, tako da se može zaključiti da su pomenute identifikacione tehnike međusobno saglasne, a učitelji relativno uspešni u prepoznavanju motorički darovitih učenika. Za razliku od učitelja, roditelji su prepoznali samo 29,7% motorički darovitih učenika, a na osnovu ovako dobijenih rezultata autorka zaključuje da su roditelji, nažalost, nedovoljno uspešni u prepoznavanju motoričke darovitosti svoje dece. Ovaj podatak upućuje i na to da tehnika motoričkog testiranja i tehnika prepoznavanja od strane roditelja nisu međusobno saglasne.
2. Istraživanjem je utvrđeno da postoji razlika u pojedinim morfološkim karakteristikama između potencijalno motorički darovitih učenika i učenika iz kontrolne grupe za koje se pretpostavlja da nisu motorički daroviti. Kada su dečaci u pitanju, razlika je utvrđena u telesnoj masi i obimima tela u

korist dečaka iz kontrolne grupe, a kada su devojčice u pitanju, razlika je utvrđena u telesnoj visini u korist uzorka motorički darovitih devojčica.

3. Sagledavanjem karakteristika ranog motornog razvoja ispitivane dece utvrđeno je da potencijalno motorički daroviti dečaci i devojčice statistički značajno ranije prohodaju u odnosu na dečake i devojčice iz kontrolne grupe. Potencijalno motorički daroviti dečaci su u proseku prohodali sa 11,19 meseci, a oni iz kontrolne grupe sa 12,15 meseci. Potencijalno motorički darovite devojčice su u proseku prohodale sa 10,87 meseci, a one iz kontrolne grupe sa 12,27 meseci. Takođe, potencijalno daroviti dečaci i devojčice su u proseku ranije počeli da puze u odnosu na dečake i devojčice iz kontrolne grupe.
4. Jedan od nalaza istraživanja govori da su potencijalno motorički daroviti dečaci i devojčice statistički značajnije angažovani, pre svega, u sportu – sportskom klubu, u odnosu na dečake i devojčice iz kontrolne grupe. Nažalost, utvrđeno je da se vanškolske aktivnosti iz fizičkog vaspitanja (sekcije slobodnih aktivnosti i dodatni rad) minimalno, ili uopšte ne organizuju u ispitivanim odeljenjima četvrtih razreda osnovnih škola, tako da se angažovanje i postignuće motorički darovite dece u ovom polju, realno, nije moglo sagledati.

Na kraju, možemo istaći da nalaz o međusobnoj saglasnosti različitih postupaka identifikacije motoričke darovitosti učenika mlađeg školskog uzrasta, kao i sagledavanje integralnog razvoja motorički darovitih učenika pruža mogućnost boljeg razumevanja ove pojave, uspešnu identifikaciju motorički darovite dece, i shodno tome, adekvatnog rada sa njima u oblasti fizičkog vaspitanja. Dilemu oko kompetentnosti učitelja za identifikaciju motorički darovitih učenika otklanja pomenuti nalaz o njihovom značajnom uspehu u prepoznavanju motorički darovite dece identifikovane motoričkim testiranjem. Verujemo da će knjiga biti od velike koristi sadašnjim i budućim studentima (u nastavi Metodike fizičkog vaspitanja, kod pisanja seminarskih, diplomskih i specijalističkih radova), učiteljima, svima onima koji istražuju darovitost (u oblasti motoričkog razvoja i u drugim oblastima), i naravno, svima onima kojima je darovitost preokupacija i kojima je darovitost u srcu.